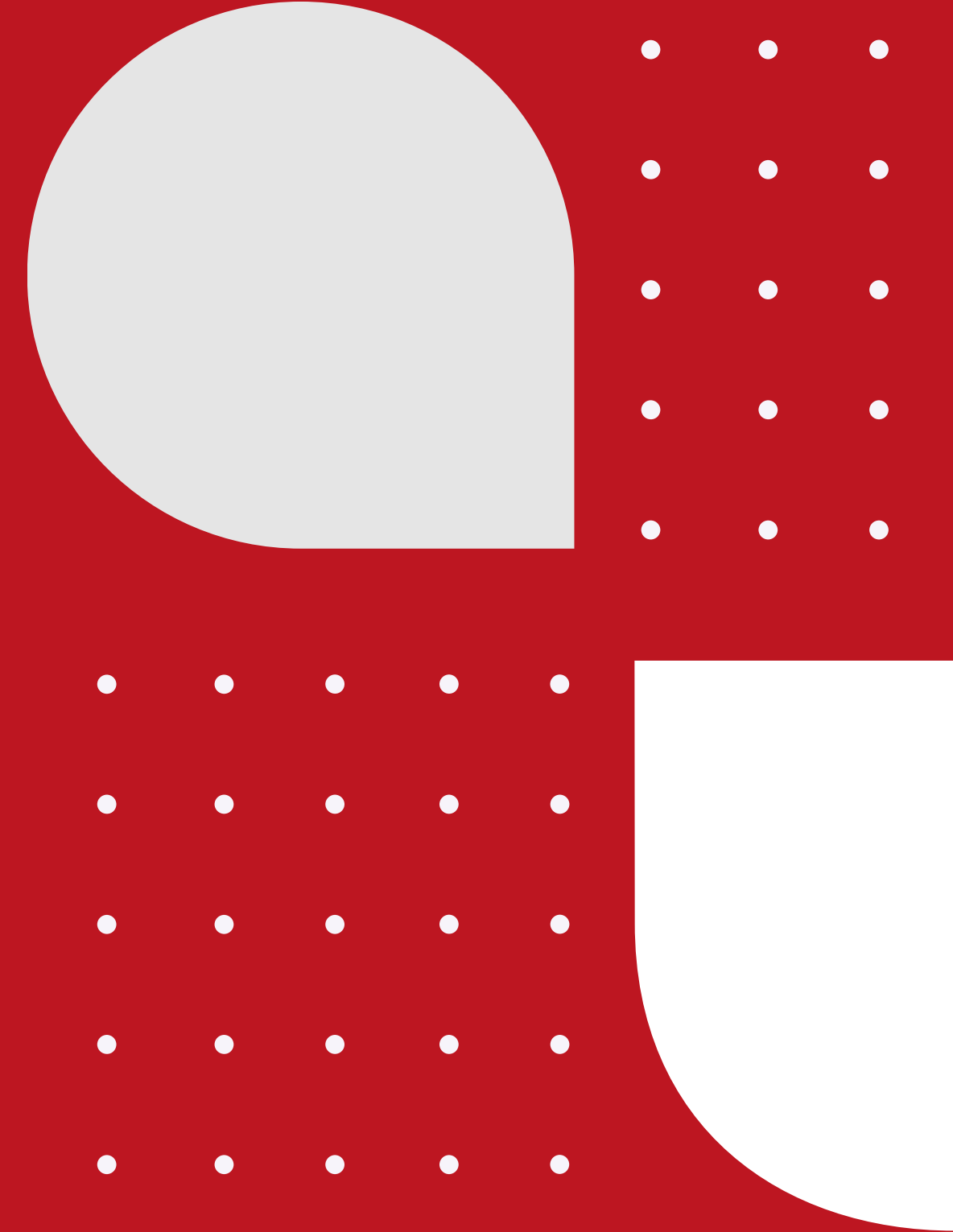




Temmuz 2024 Bülten

# OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE AKRAN ZORBALIĞI

DR. Gizem ERGİN



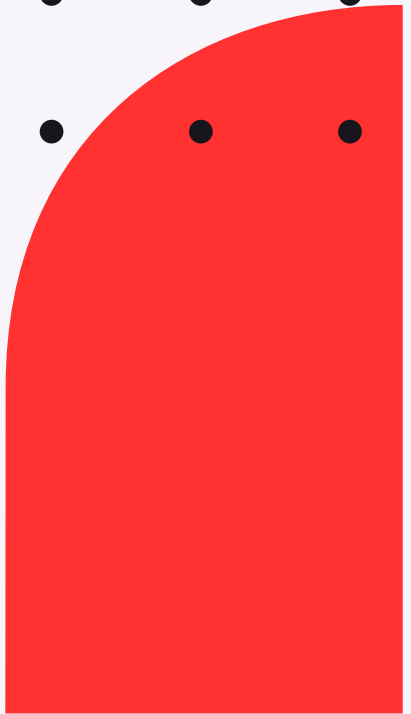
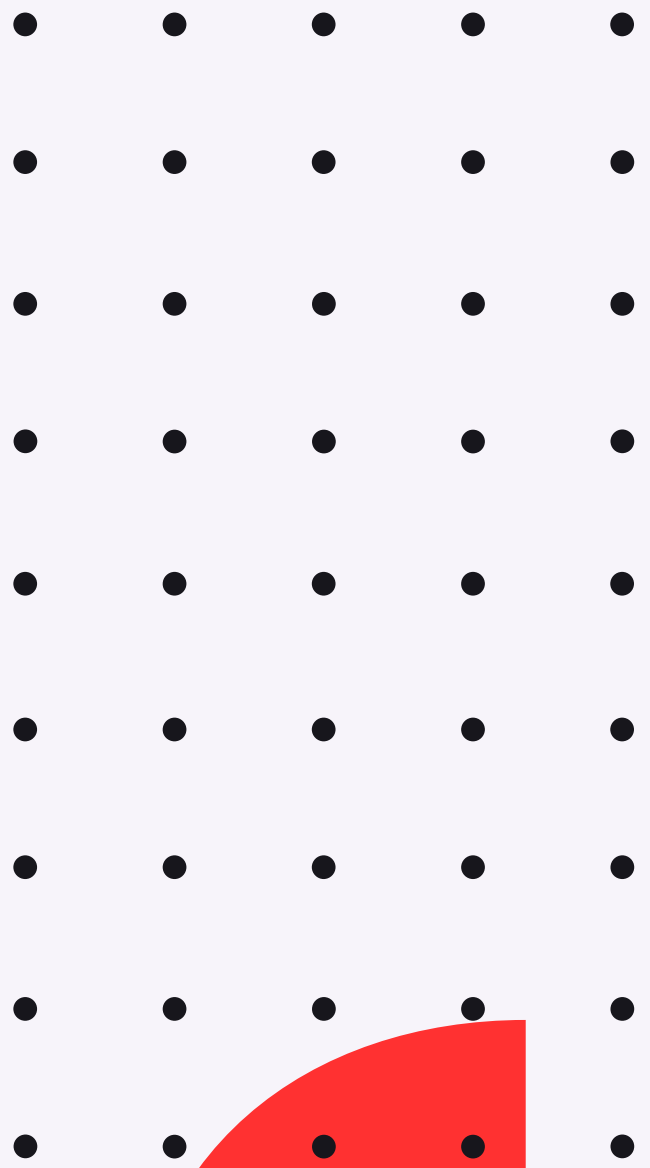
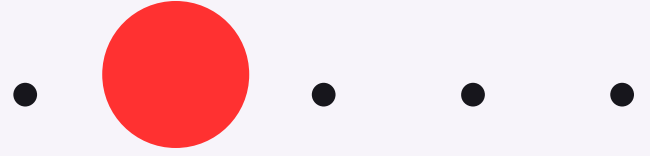
# Akran Zorbalığı

## Nedir ?



Akran zorbalığı, güçlü bir bireyin veya grubun kendilerinden daha güçsüz bir bireyi; kasıtlı ve tekrarlayan şekilde baskı altında tutmasıdır.

- **Örneğin;** tekme atmak, itmek, alay etmek, lakap takmak, dışlamak, kişi hakkında kötü niyetli söylentiler yaymak vb. davranışlar zorbalık davranışlarıdır.
- Çocuklar arasında bir güç dengesizliği yoksa ve davranışlar tekrar eden şekilde gözlenmiyorsa bu davranışlar zorbalık olarak kabul edilmemelidir. Bu tür davranışlar yalnızca “**uygun olmayan davranış**” veya “**olumsuz iletişim**” şeklinde adlandırılabilir.



Peki, zorbalık davranışları ne şekilde ortaya çıkabilir? Doğrudan Gerçekleşen Saldırgan Davranışlar Dolaylı Gerçekleşen Saldırgan Davranışlar Dikkat!!! Akran zorbalığına yönelik davranışlar sosyal ortamlarda farklı biçimlerde gözlenebilir.

Doğrudan Gerçekleşen Saldırgan Davranışlar

- Mağdur olarak seçilen çocuğa karşı doğrudan yöneltilen saldırganlık davranışlarını ifade eder.
- Fiziksel ve sözel saldırganlık davranışlarıyla ilişkilendirilir.

Dolaylı Gerçekleşen Saldırgan Davranışlar

- Mağdur olarak seçilen çocuğa doğrudan yöneltilen bir saldırganlık davranışı içermez.
- Psikolojik zorbalık davranışlarıyla ilişkilendirilir.

**Akran zorbalığı çocuklar üzerinde pek çok olumsuz sonuca yol açmaktadır...**

- Akranına fiziksel ve psikolojik olarak zarar verme**
- Sosyal-duygusal gelişiminde önemli bir sınırlılığa yol açma**
- İlerleyen dönemlerde akran zorbalığına açık hale gelme**
- İlerleyen dönemlerde akademik becerilerde sınırlılığa yol açma**
- Okul korkusuna neden olma**
- Sınıf içerisinde çatışmaya yol açarak olumsuz öğrenme deneyimi yaşama**



# Akran Zorbalığının Türleri Nelerdir?

## Fiziksel zorbalık davranışları

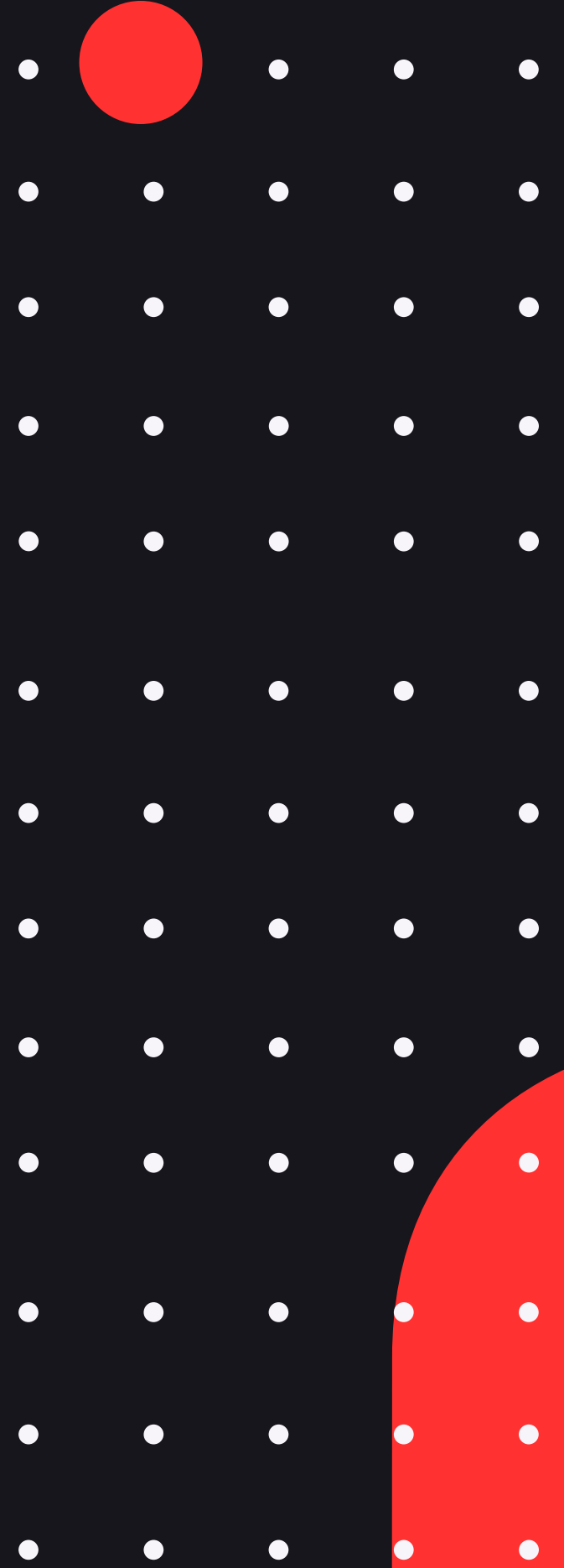
- Fiziksel zorbalık davranışları fiziksel güç kullanılarak mağdura zarar vermek amacıyla gerçekleştirilen davranışlardır.
- Akranına vurma, tekme atma, itme, tükürme, yumruklama, çimdikleme, oyuncak atma gibi saldırganlık davranışları fiziksel zorbalık davranışlarıdır.

## Sözel zorbalık davranışları

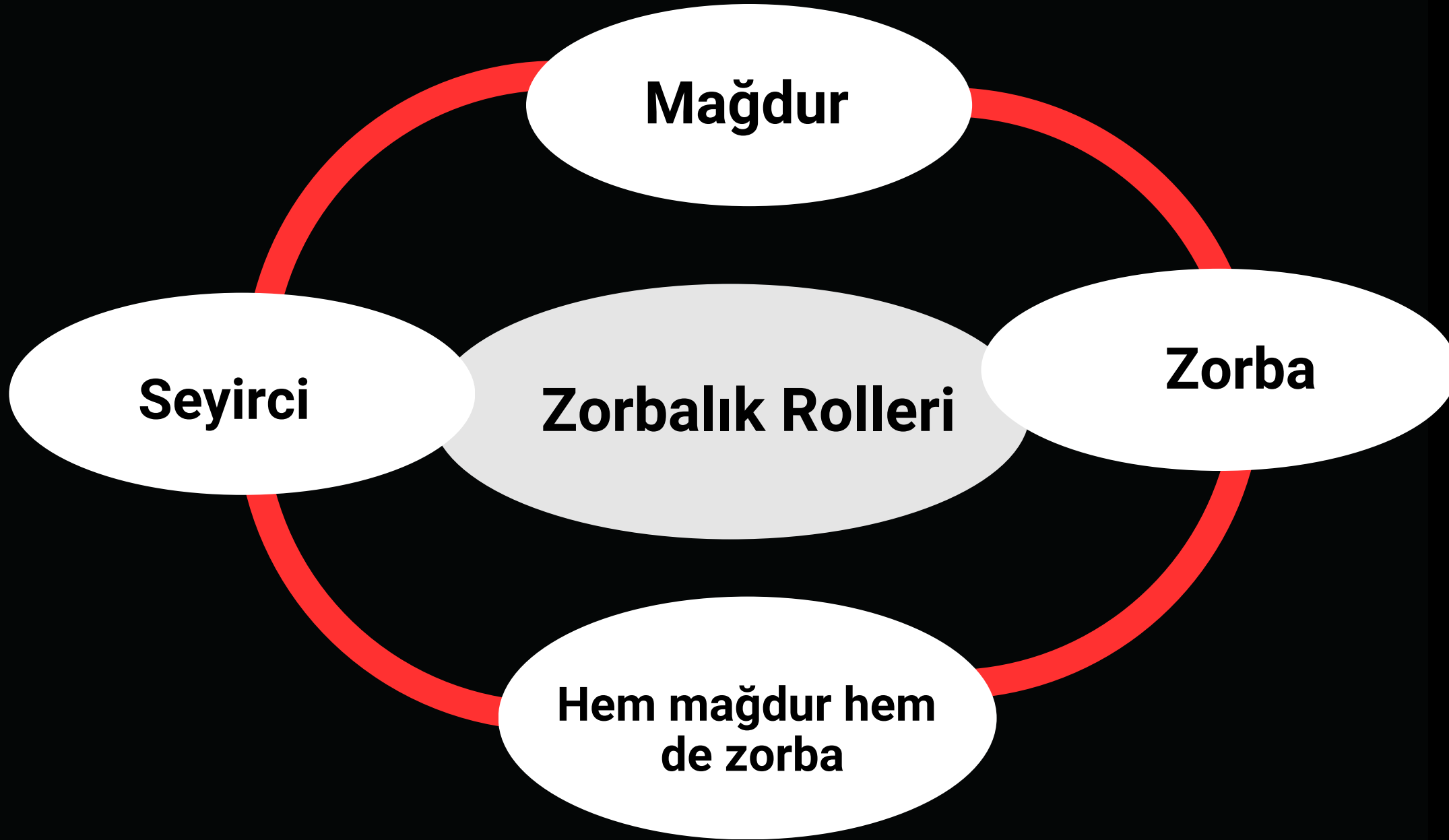
- Sözel zorbalık davranışları, mağdur olarak seçilen çocuğa karşı lakap takma, tehdit etme, bağırma, kötü sözler söyleme gibi davranışlar sergilenmesidir.

## Psikolojik zorbalık davranışları

- Psikolojik zorbalık davranışları, mağdur olarak seçilen çocuğa psikolojik olarak zarar vermek amacıyla gerçekleştirilen davranışlardır. Çocuğun akranlarıyla etkileşime girmesini önleme, görmezden gelerek etkinliklerden ve akran gruplarından dışlama bu davranışlara örnek olabilir.



# Akran Zorbalığına İlişkin Roller



# Akran Zorbalığının Nedenleri


Akran zorbalığının oluşmasına ilişkin nedenler;

- bireysel özelliklerle ilişkili nedenler
- aileyle ilişkili nedenler
- akranlarla ilişkili nedenler
- okulla ilişkili nedenler olarak sınıflandırılabilir.

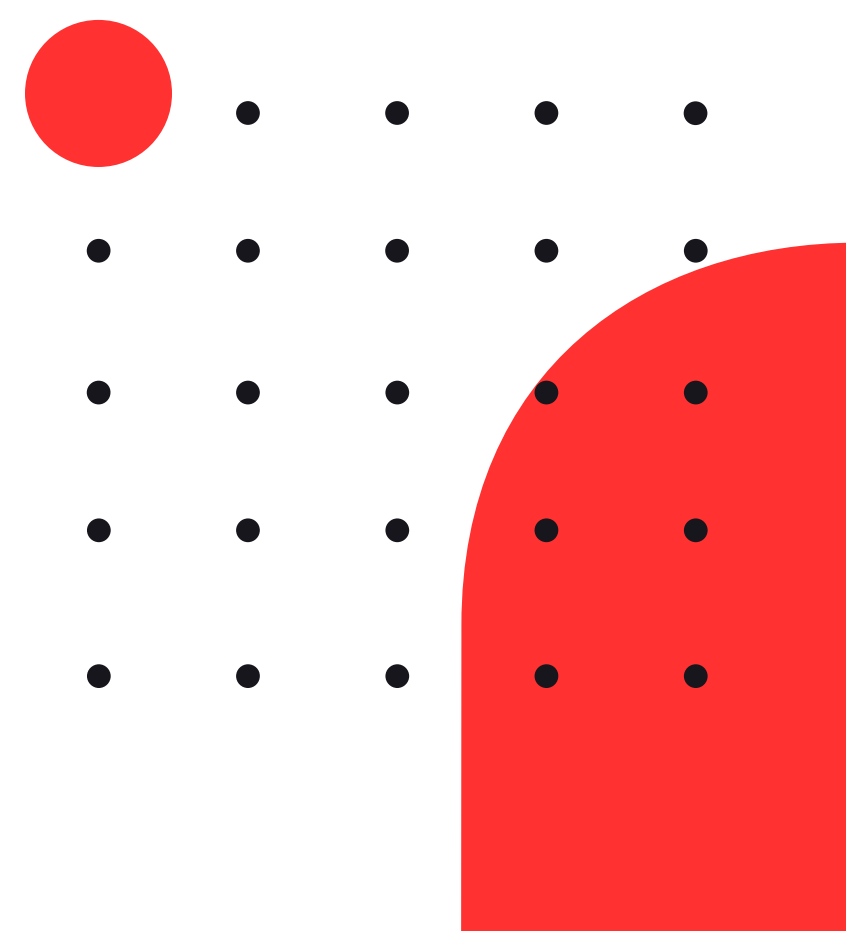




## Dikkat !



Okul öncesi eğitim ortamlarında yapılandırılmamış etkinlikler, geçişler ve serbest oyun zamanları zorbalık davranışlarının en çok ortaya çıktığı zaman aralığıdır. Bu zaman aralıklarında ortaya çıkan zorbalık davranışları genel olarak fiziksel ve sözel zorbalık olarak gözlenmektedir.



Öğretmenlerin olumlu sınıf iklimi oluşturdukları, sınıf içi stratejileri etkili şekilde kullandıkları ve etkinlikleri planlı bir şekilde gerçekleştirdikleri sınıflarda zorbalık davranışlarının ortaya çıkma olasılığı oldukça düşüktür.



# Önlemeye Yönelik Sınıf İçi Stratejiler Nedir?

Sınıf düzeyinde stratejiler olumlu bir sınıf iklimi oluşturmak ve sınıftaki yapıyı güçlendirmek amacıyla tasarlanmış rutinleri, yaklaşımları ve önleyici uygulamaları ifade eder.

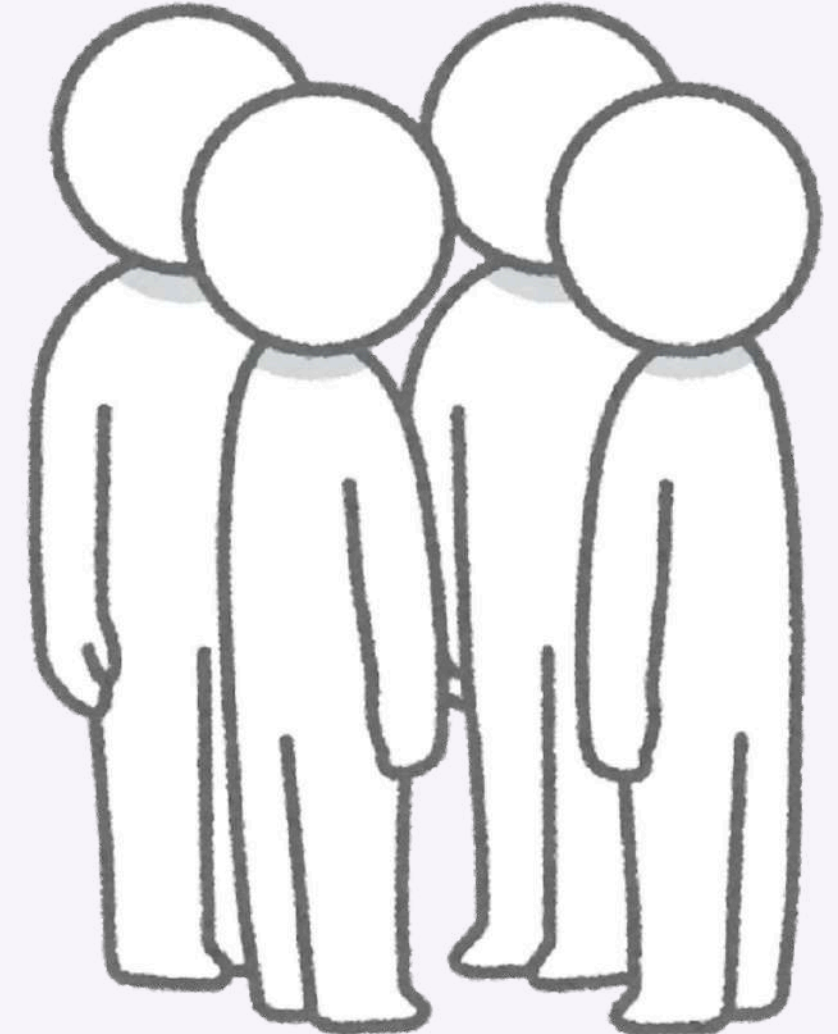
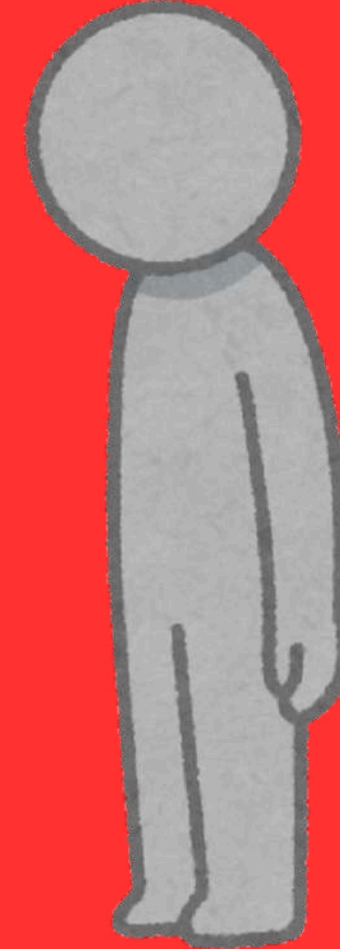
Akran zorbalığını önlemek amacıyla sınıf içerisinde kullanılacak stratejiler;

- Eğitim ortamını fiziksel olarak düzenlemek
- Sınıf kurallarını planlamak
- Rutinleri planlamak
- Etkinlikler arası geçişleri kolaylaştırmaktır.



# Eğitim Ortamını Fiziksel Olarak Dúzenlemek

- Çevresel düzenlemeler öğrencilerin sınıf içerisindeki tutum ve davranışlarını doğrudan etkilemektedir.
- Sınıf içerisinde gerçekleştirilecek bu düzenlemelerle çocukların sosyal, duygusal ve akademik öğrenme yaşantılarına elverişli bir ortam oluşturulmaktadır.



**ALFABE**  
Eğitim Dúnyası



**ALFABE**  
Eğitim Dünyası



**Çocukların sınıf ortamındaki kullanım alanları geniş ve rahat olmalıdır.**

**Çocukların etkinliğe katılmak amacıyla motivasyonlarını arttırmalıdır.**

**Çoklu öğrenme fırsatı sunmalıdır.**

**Öğretmenin beklentilerinin net olarak anlaşılmasını desteklemelidir.**

**Bireysel farklılıklara uygun olmalıdır.**

**Çocukların bağımsız hareket edebilecekleri ve öğrendiklerini deneyebilecekleri bir alan sağlamalıdır.**

## Etkili Fiziksel Ortam Nasıl Düzenlenir?

- Sınıf içerisinde etkili bir önleyici çevrenin oluşturulabilmesi için çocukların grup öğretimi, bireysel etkinlikler ve ilgi duydukları serbest oyunlara katılabilmelerini sağlamak üzere boş bir alanın bırakılması oldukça önemlidir.
- Etkinlikler için çocukların materyallere ulaşacakları bölüm ile etkinlikleri gerçekleştirecekleri bölüm arasında geniş bir alan oluşturulmalıdır.

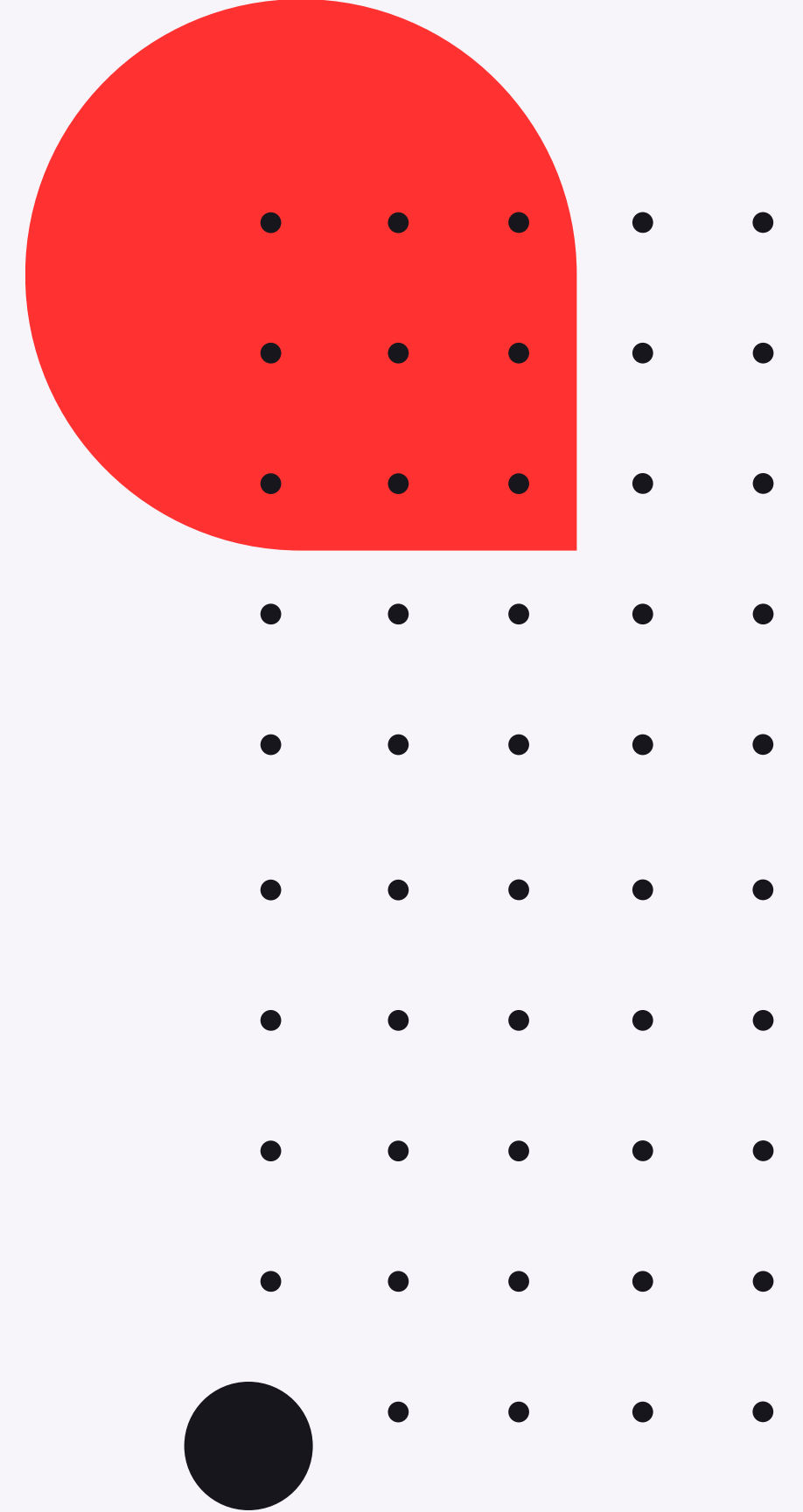
Alan olarak küçük bir sınıfınız varsa sınıfta kullanılacak ilgili alandaki çocuk sayısı sınırlandırılmalıdır.

Çocukların belli gruplar halinde sırayla o alanı kullanması sağlanabilir.

Çocukların gruplar halinde belirli alanları kullanması, etkinlik sırasında sandalye sayısının veya serbest oyunlar sırasında oyuncak sayısının sınırlandırılmasıyla gerçekleştirilebilir.

Mobilyalar (ör., kişisel dolaplar, materyal rafları, masalar vb.) çocukların sınıf içerisinde koşma, sandalyelerin ve masaların üzerine çıkıp atlama gibi uygun olmayan davranışlarını azaltacak şekilde yerleştirilmelidir.

Sınıf içerisinde çocuklar tarafından kullanılan materyallerin konumu, çocukların kolay ulaşabilecekleri ve kullanabilecekleri şekilde düşünülmelidir.



Olumsuz/saldırgan davranışlar sergileyen veya ilgileri akranları içerisinde çok çabuk dağılan çocuklar için mola alanları düzenlenebilir.



Etkinliklerdeki oturma düzeni öğretmen, çocuk ve akran etkileşimini destekleyecek şekilde planlanmalıdır.

### **Sınıf Kurallarını Planlamak**

Sınıflarda uyulması gereken genel kurallar içerisinde çocukların birbirlerine nasıl davranmaları gerektiğine yönelik beklentiler yer almayabilir.

Bu nedenle çocukların uymaları gereken genel sınıf kuralları içerisinde akranlar arasındaki davranışsal beklentilerin dâhil edilmesi oldukça önemlidir.

# SINIF KURALLARI;

- Yaşa uygun olarak belirlenmelidir.
- Beklenen davranışa özgü olmalıdır.
- Gözlenebilir olmalıdır.
- Çocuğun “ne yapmaması” gerektiğini değil, “ne yapması” gerektiğini ifade etmelidir.
- Olabilecek en basit haliyle ifade edilmelidir.
- Uygulanabilir olmalıdır.



## DOĐRU ÖRNEK

Arkadaşının oyuncağıyla izin alarak oyna.

Oyuncakları topladıktan sonra etkinliğe başlayabiliriz.

Parmak kaldırarak konuşabilirsin.

## YANLIŞ ÖRNEK

Arkadaşının oyuncağını izinsiz alma!

Oyuncakları toplamadan etkinliğe başlayamayız!

Parmak kaldırmadan konuşmamalısın!



# GY OLAN ÇOCUKLARA YÖNELİK...



Sözel açıklamalara ek olarak görsel uyarın (ör., resim, fotoğraf, video vb.) sunma



Beklenen davranışlara ilişkin model olma



Uyulması gereken kuralların geçerli olduğu bölgelerle ilgili işaretçiler (ör., renk, görsel vb.) kullanma



Karmaşık kuralları basamaklarına ayırarak sunma

# RUTİNLERİ PLANLAMAK

Rutinler bir gün içerisinde gerçekleştirilen sıralı etkinlikleri ifade eder. Sınıf içerisinde tekrarlayan ve öngörülebilir olan rutinler, çocukların okul yaşantısının önemli bir parçasıdır. Rutinleri planlamak, çocukların güven duyacağı olumlu bir sınıf iklimi oluşturmak için oldukça önemlidir.



**Rutinler sınıf  
içerisinde  
iki şekilde  
planlanabilir.**

- Rutinleri Planlama
- Sınıf programı oluşturma
- Sınıf matrisi oluşturma



## Sınıf Programını Oluştururken...

- Sınıfınızda gün içerisinde kullandığınız tüm rutinlerin resmini çekiniz.
- Çektiğiniz resimleri sıralı bir şekilde çocukların göz hizasına asınız.
- Çocuklar okula geldiğinde etkinliklere başlamadan önce rutinleri tanıtınız.

# Sınıf Matrisi Oluştururken...

- Sınıf planlarınızı gözden geçiriniz ve etkinlik içeriğini belirleyiniz.
- Etkinliğin başarıyla tamamlanması için çocuklardan beklediğiniz davranışları sıralayınız.
- Etkinlik sırasında çocukların akran grubu içerisinde olumlu davranışlar sergilemesine yönelik beklentilerinizi belirleyiniz.
- Çocukların davranışlarının sonuçlarını net bir şekilde tanımlayınız.
- Hazırladığınız panoyu çocuklara olumlu ifadelerle açıklayınız. Beklentilerinizi açık ve anlaşılır bir şekilde ifade ediniz.
- Rutinlerin uygulanabilirliğini takip ediniz ve gerekli değişiklikleri gerçekleştiriniz.
- Belirlediğiniz davranışsal beklentileri ve bu davranışların sonuçlarını görsellerden yararlanarak etkinlik fotoğrafının altında sıralayınız.
- Hazırladığınız panoyu çocukların sınıfta rahatça görebileceği ve onların göz hizasında bir yere asınız.